

того, багато міжнародних неурядових організацій відкрили можливість локальним, національним і регіональним неурядовим організаціям сказати своє слово на світовій арені.

Севостьянова Н.І.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин, кандидат
юридичних наук*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ – ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Європейська Конвенція про захист прав і основних свобод людини (далі – Конвенція) була підписана 4 листопада 1950 р. в Римі десятьма європейськими державами. Відтоді вона стала фундаментом усього комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав людини, її законних інтересів та потреб, відправною точкою на шляху цивілізованих європейських держав до втілення в життя загальнолюдських цінностей.

Європейська Конвенція закріплює широкий перелік гарантій, повноцінна реалізація яких має принципове значення для ефективного ведення господарської діяльності. Сьогодні, Конвенція все частіше використовується при розгляді комерційних спорів на національному рівні.

До основних прав юридичних осіб, що закріплені в рамках системи Конвенції можна віднести: право власності (акції та частки в компанії, нерухомість, інтелектуальна власність, ліцензії на різноманітні види діяльності, грошові суми, що підлягають стягненню за рішенням суду); порушення процесуальних гарантій (незалежність суду, доступ до суду, публічність процесу, змагальність сторін, виконання рішень суду); податкові питання (ПДВ, податкові санкції, застосування податкового законодавства з зворотною силою); захист свободи слова в комерційній сфері (недобросовісна конкуренція, реклама), та інші.

Так, звернення до ЄСПЛ іноді є останньою можливістю отримати компенсацію за порушення прав з боку органів влади. В таких випадках рішення Європейського суду на користь позивача стає ефективним механізмом відшкодування збитків завданих порушенням прав. Таке відшкодування може включати в себе повну або часткову компенсацію вартості майна, втраченого в наслідок порушення, упущену вигоду, а також різницю між ринковою вартістю еспропрійованого майна та компенсацією, виплаченої державою.

Захист власності. Європейська Конвенція передбачає різноманітні форми захисту права власності. Поняття власності (майна), закріплене у Конвенції є значно ширшим ніж аналогічне поняття зафіксоване в більшості національних правових систем. Таким чином, захист передбачений Конвенцією виходить за межі національних гарантій.

Звернення пов'язані з захистом власності можуть бути подані як правило у випадках, коли порушення витікає з правовідносин між державою та юридичною чи фізичною особою. Але випадки коли рішення національного суду, що призвело до передачі власності від одної юридичної особи іншій є несправедливим та свавільним, також можуть підпадати під дію статті 1 Протоколу 1.

З практичної точки зору важливим є розуміння конкретних аспектів концепції «права власності» в контексті Конвенції та практики Суду. Так, аналізуючи рішення Суду, в яких було визнано порушення статті 1 Протоколу 1 можна зустріти такі типи майна як: нерухомість або земельні ділянки (у справі з приводу експропріації земельної ділянки ЄСПЛ визнав порушення статті 1 та присудив компанії компенсацію розмірі 800 000 євро (*Belvedere Alberghiera Srl v. Italy*, заява № 31524/96, постанова від 30.05.2000); акції відкритого акціонерного товариства (ЄСПЛ визнав порушення Конвенції у випадку зменшення частки заявника в статутному капіталі компанії з 49 % до 21 % після несправедливого збільшення кількості акцій. Компенсація склала 700 000 євро (*Sovtransavto Holding v. Ukraine*, заява № 48553/99, постанова від 25.07.2002); інтелектуальна власність (Суд визнав несанкціоноване використання праць заявника порушенням авторського права та присудив компенсацію матеріальної та моральної шкоди (*Balan v. Moldova*, заява № 19347/03, постанова від 28.01.2008); ліцензії на здійснення комерційної діяльності (ЄСПЛ постановив, що припинення ліцензії компанії заявника на телекомунікаційні послуги було неспіврозмірним та дискримінаційним в контексті статті 1 Протоколу 1 та призначив компенсацію у розмірі 120 000 євро (*Megadat. com SRL v. Moldova*, заява № 21152/04, постанова від 8.04.2008); грошові суми, що підлягають сплаті за рішенням суду (невиконання остаточного судового рішення, винесеного на користь компанії-заявника та набравшого чинності, за яким послідувала незаконна відміна самого рішення, визнавалась ЄСПЛ порушенням статті 1 Протоколу 1. Так, Суд присудив компенсацію у розмірі 2 500 000 євро, що включила в себе розмір грошової суми, присудженої національним судом, та проценти за увесь період розстрочки (*Oferta Plus S. R. L. v. Moldova*, заява № 14385/04, постанова від 19.12.2006).

Також останнім часом ЄСПЛ починає відігравати все більшу роль при вирішенні питань, пов'язаних з податковими спорами та податковою політикою в цілому. Так у спорі *Intersplav v. Ukraine* ЄСПЛ постановив, що систематичні затримки у поверненні ПДВ призводили до стану невизначеності та змушували компанію регулярно звертатися до національних судів з однотипними зверненнями (*Intersplav v. Ukraine*, заява № 803/02, постанова від 9.01.2007). Також Суд неодноразово визнавав прийнятними справи про накладення податкових санкцій. У справі проти Греції ЄСПЛ визнав, що накладення неспіврозмірно великого штрафу за податкове правопорушення є несумісним з 1 статтею Протоколу 1 (*Mamidakis v.*

Greece, заява № 34433/04, постанова від 11.01.2007). А у іншій справі проти України Суд визнав, що довільне збільшення податкових зобов'язань заявника як наслідок недостатньо чіткого податкового законодавства є порушенням Конвенції (*Shchokin v. Ukraine*, заява № 23759/03, постанова від 14.10.2010).

Таким чином, можна зробити висновок, що посилюється тенденція до підвищення кількості звернень від юридичних осіб до ЄСПЛ, так як об'єм категорії «право власності» значно ширший в розумінні Конвенції про захист прав людини ніж в національних законодавствах країн-членів Ради Європи.

Хоббі Ю. С.

*Маріупольський державний університет,
старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та
міжнародного права, кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

У післявоєнні роки зі створенням Організації об'єднання націй відбулося становлення нового світового правопорядку, в основу якого були покладені так звані основоположні принципи міжнародного права, порушення яких, здавалося б, не припустимо у демократичному світі. Вони юридично закріплені в Статуті ООН 1945 року, Декларації ООН про принципи міжнародного права 1970 року, Гельсінському заключному акті НБСЄ 1975 року. Дані принципи мають вищу юридичну силу та є обов'язковими для всіх держав бо їх порушення передбачає настання міжнародної відповідальності перед усім співтовариством. Всі інші міжнародно-правові норми та міжнародні дії суб'єктів міжнародного права повинні їм відповідати та не суперечити.

Але сьогодні постає питання – чи не втратили ці принципи свого значення, отже ми є свідками їх багаточисельних порушень, причому з боку демократичних держав та світової спільноти в цілому, що проявляється у диференційованому підході до випадків порушень цих принципів, у легалізації т. з. «гуманітарної інтервенції», яку часто використовують в якості приводу для втручання у внутрішні справи держави.

Найбільш порушуваним на сьогодні є принцип невтручання у внутрішні справи держави, що проявляється не лише у тиску міжнародних організацій та фінансових установ, які майже нав'язують державам свою політику, а й у ряді військових акцій, які були проведені за останні 10 років.

Яскравим прикладом «політики подвійних стандартів» є події в Єгипті, Лівії, Сирії, Ірані тощо. Під егідою захисту прав людини у цих країнах було порушено цілих 5 принципів міжнародного права: принцип незастосування сили та погрози силою, невтручання у внутрішні справи